

Priručnik o suzbijanju
nasilja protiv **LGBT** osoba
za policijske djelatnike/ice

Priručnik o suzbijanju nasilja protiv LGBT osoba za policijske djelatnike/ice

Izdavač:

Zagreb Pride i Centar za LGBT ravnopravnost, Zagreb, 2011.

Za izdavača:

Franko Dota

Urednica:

Matea Popov

Autorice i autori:

Matea Popov, Marko Jurčić,
Ana Bandalo i Natalija Labavić

Naslovnica i prijelom:

Dejan Rogan

Lektura i korektura:

Slaven Crnić

Tisak:

Printera Grupa

Naklada:

1000 primjeraka

Brošura je tiskana u prosincu 2011.

CIP zapis je dostupan u računalnom
katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu
pod brojem 780663

ISBN 978-953-56664-2-4

NAZIV PROJEKTA:
Zajedno protiv diskriminacije LGBTIQ osoba

VODITELJICE I VODITELJI PROJEKTA:
Marko Jurčić, Matea Popov, Karla Horvat
Crnogaj, Cvijeta Senta i Franko Dota

Projekt provode udruge:
Domino-Queer Zagreb, Zagreb Pride i Centar za mirovne studije
u suradnji sa Lezbijskom organizacijom Rijeka (LORI)

Brošura je nastala uz financijsku podršku:

Europske unije - Europska komisija, Jedinica za zapošljavanje, socijalna pitanja, jednake mogućnosti u sklopu programa financiranja Progress

Embassy of the Netherlands

Veleposlanstva Kraljevine Nizozemske u Republici Hrvatskoj

MINISTARSTVO GOSPODARSTVA
RADA I PODUZETNIŠTVA

Ministarstva gospodarstva, rada i poduzetništva u RH

Sadržaj i stavovi u ovoj brošuri ne predstavljaju službeni stav Europske unije i drugih donatora već su isključivo stavovi autorica i autora.

Sadržaj

Uvod	8
Terminologija	10
Diskriminacija	15
Tko vrši nasilje?	17
Gdje se nasilje protiv LGBT osoba najčešće događa?	19
Tko su žrtve nasilja?	20
Neprijavljivanje doživljenog nasilja	21
Odnos prema žrtvama nasilja	22
Zločin iz mržnje	24
Uloga policije u suzbijanju zločina iz mržnje	25
Nevladine organizacije koje djeluju na području suzbijanja diskriminacije i promicanja ljudskih (posebice LGBTIQ) prava	35
Literatura	39

Uvod

Lezbijke, gejevi, biseksualne, transrodne, interseksualne i queer osobe dio su svih sfera društvenog i kulturnog života u Republici Hrvatskoj. Stotine tisuća LGBTIQ osoba rade, školuju se, plaćaju poreze, izlaze, druže se, vole se i osnivaju obitelji u Republici Hrvatskoj. Unatoč tome te su ljubavi ponižavane, prava ignorirana i kršena, dostojanstvo gaženo, sloboda dokidana i uskraćena.

Dok ne bude postignuta puna ravnopravnost i jednakopravnost svih ljudi u društvu te ostvareno pravo na različitost, dok makar i samo jedna LGBTIQ osoba bude izložena nasilju, diskriminaciji, poniženju i neprihvatanju, borba za suzbijanje diskriminacije ne smije prestati. Uvjereni smo da ćemo jednoga dana, u ne tako dalekoj budućnosti, ostvariti te vrijednosti i društvo tolerancije, prihvatanja i sudjelovanja. Da ćemo živjeti u državi otvorenoj za sve svoje stanovnike, bez obzira na razlike u rodu, rodnom izražavanju ili spolnom usmjerenju. Ostvarenje tih vrijednosti učinit će boljim naše društvo i našu državu.

U posljednjih nekoliko godina svjedoci smo pozitivnih promjena u zakonodavnom sustavu koji je sve spremniji suočiti se s problemima diskriminacije i zločina iz mržnje. Donesen je tako Zakon za suzbijanje diskriminacije, a zločin iz mržnje postao je klasificirani oblik pojedinog kaznenog djela. U implementaciji i provedbi zakona policija je ta koja ima posredničku i ključnu ulogu. Naime, da bi se zakon učinkovito provodio te kako bi građani s povjerenjem prijavljivali nasilje, ključno je postojanje profesionalne i učinkovite policije. Policije koja drži do dostojanstva svakog stanovnika, policije koja prepoznaje te poštuje prava i slobode građana, policije koja je odlučna u namjeri da osudi svako nasilje te svaki oblik diskriminacije.

U programu razvoja kriminalističke prevencije naglašava se da je uz traganje za počiniteljima kaznenih djela potrebno sustavno bavljenje uvjetima koji pogoduju nastanku i razvoju kriminaliteta na lokalnoj i državnoj razini. Za ostvarenje ovog cilja potrebno je poznavanje tematike i prepoznavanje problema u zajednici, a to se postiže kroz konstantno educiranje policije te kroz suradnju i komunikaciju policije sa raznim, pa tako i LGBTIQ, ugroženim skupinama.

Za ostvarenje zadanog cilja nisu dostatni samo napori od strane nevladinih organizacija, već promjene trebaju doći sa više strana. Stoga, ispred nevladinih organizacija, kao i državnih institucija nalazi se težak zadatak koji zahtijeva još mnogo napora kako bismo se zajedno približili cilju. Ključan korak za početak učinkovite borbe je dijalog i suradnja među svim stranama koje dijele zajednički cilj - suzbijanje nasilja i diskriminacije.

POŠTUJ
PRIDE CIVIL
PROLAZNE

KURAC

WIKI
TI KATOLIČKA
ŠPAJOLICA

OVDJE NEMA
PROSTORA ZA
HOMOFBIJU

smrt fašizmu.

Nevidno
ALI
WAMO
SRCE

VIDI
BEC
BELGRA

likon

Terminologija

Seksualnost se odnosi na samu jezgru ljudskog bića koja uključuje spol, rod, seksualni i rodni identitet, seksualnu orijentaciju, eroticizam, emocionalnu privrženost i ljubav te reprodukciju.

(Svjetska zdravstvena organizacija 2001.)

Kada govorimo o seksualno i rodno uvjetovanom nasilju važno je usvojiti terminologiju kako bi se u postupanju sa žrtvama i svjedocima nasilja koristili korektni i neuvredljivi termini. Iako je većina upoznata s nekim terminima koji se koriste za LGBT osobe: homoseksualac, biseksualac, pederčina, lezbača, homić, i sl., te termine nije uputno koristiti jer nisu primjereni, ne odgovaraju terminima koje same LGBT osobe koriste za sebe, nisu rodno osjetljivi, zanemaruju seksualni identitet, a konačno nisu ni u skladu sa standardima Europske unije i preporuke Vlade RH za ravnopravnost spolova.

Najčešće korištena terminologija sadržana je u skraćenici „LGBTIQ“. LGBTIQ terminologija je usvojena i široko se primjenjuje (kako u čitavoj Europskoj Uniji, tako i šire u svijetu), a u Republici Hrvatskoj ovi termini definirani su u „Pojmovniku rodne terminologije“, prema zadanim standardima Europske unije (Ured za ravnopravnost spolova Vlade RH, 2007). LGBTIQ se odnosi na:

- **Lezbijke:** osobe ženskog roda i/ili spola koje emocionalno i/ili fizički najčešće privlače osobe ženskog roda i/ili spola.
- **Gejeve:** osobe muškog roda i/ili spola koje

emocionalno i/ili fizički najčešće privlače osobe muškog roda i/ili spola.

- **Biseksualne osobe:** osobe koje emocionalno i/ili fizički privlače osobe bez obzira na spol ili rod.
- **Transeksualne osobe:** osobe koje ističu kako imaju jasnu želju i namjeru da prilagode svoj spol, kao i osobe koje su djelomično ili potpuno prilagodile svoje tijelo i izražavanje.
- **Transrodne osobe:** osoba čiji je rodni identitet i/ili rodno izražavanje drugačije od uvažениh tradicionalnih rodniх uloga i normi.
- **Interseksualne osobe:** naziv kojim se identificiraju osobe rođene s nedefiniranim (izričito ženskim ili muškim) spolnim organima. Ove osobe su uglavnom žrtve kirurških intervencija, hormonskih terapija i tabuiziranog života. U prošlosti se interseksualna osoba nazivala hermafroditom, a pojava hermafroditizam. Mnoge interseksualne osobe smatraju kako je medicinski termin „hermafrodit“ diskriminatoran.
- **Queer osobe (čitaj: kvir):** odnosi se na osobe koje se odbijaju identificirati kroz tradicionalne norme i vide se izvan „ženskih“ i „muških“ kategorija, kao i kategorija homoseksualnosti, biseksualnosti i heteroseksualnosti.

Spol i rod

Svaka osoba ima pravo definirati svoje tijelo i vlastite identitete te zahtijevati od društva da to poštuje. To uključuje samodefiniranje i slobodno izražavanje vlastitog spolnog i/ili rodnoг identiteta.

SPOL se odnosi na klasifikaciju bioloških karakteristika koje dijele osobe na dvije kategorije:

„muške“ i „ženske“ i to prvenstveno na temelju vanjskih spolnih organa. Ovakva podjela ponekad onemogućava individualne spolne/rodne slobode, odnosno prava na samoidentifikaciju, pa je često osnova diskriminacije i neravnopravnosti.

ROD se odnosi na osobnu definiciju vlastitog identiteta koji se može, ali i ne mora, podudarati sa biološki zadanim „muškim“ i „ženskim“ spolom.

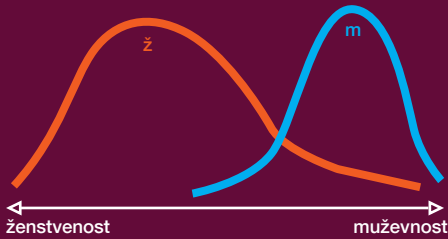
Rodne uloge su zbroj karakteristika: ponašanja, stavova, aktivnosti, obaveza i očekivanja koje određeno društvo zahtijeva od „muškarca“, odnosno od „žene“. Rodne uloge su promjenjive i ovisne o vremenu i prostoru u kojemu živimo. Naime, prije svega 100 godina na našim prostorima bilo je posve nezamislivo da žene rade kao građevinarke, arhitektice, automehaničarke, vozačice, dok danas nailazimo svakodnevno na te prizore. Također, prije 100 godina bilo je nezamislivo da muškarac čuva djecu, obavlja kućanske poslove, dok danas muškarci mogu koristiti porodiljni dopust umjesto žene, a kućanski poslovi su mnogima dio svakodnevnice.

Kao što vidimo iz primjera: rodna uloga žene bila je brinuti se za kuću i djecu, a muškarca obavljati razne poslove i zarađivati novac. S vremenom su se te rodne uloge promijenile i još uvijek se mijenjaju, pa sada više ne možemo govoriti o takvim rodnim ulogama.

U nekim zemljama je dan danas ženama zabranjeno hodati slobodno ulicom bez pratnje oca, brata ili muža, ili njihovog dopuštenja da hodaju uz prisustvo nekog drugog muškarca. Žene ne smiju same ići u restorane ili kulturne prostore, a zakonom je propisano nošenje burke i to samo u određenim (zemljanim) bojama. Kao što vidimo, prostor, država i kultura u kojoj živimo su također bitne odrednice rodnih uloga.

Rod danas

Možemo primijetiti da je ženska rodna uloga dosta šira od muške što je rezultat borbe ženskih pokreta kroz više stoljeća za ravnopravnost. Muške rodne uloge su znatno kruće, no u zadnjih nekoliko desetljeća i „muška“ krivulja se počinje širiti. Iz svega skupa možemo zaključiti da su rodne uloge itekako fleksibilne, promjenjive i ovisne o društvenom, kulturnom i vremenskom kontekstu.

Spol	Rod
Biološki determiniran	Definiran društveno ili individualno
Urođen	Naučen
Jednak unutar različitih kulturalnih konteksta	Mijenja se od kulture do kulture i s ekonomskim, društvenim i političkim kontekstom.
Medicinska i zakonska klasifikacija	Nema klasifikacije
Binarna kategorija	Kontinuirana varijabla (uključuje nebrojeno kategorija)

Seksualna orijentacija je pojam koji kategorizira osobe na osnovi spola/roda koji ih seksualno i/ili emotivno privlači. Seksualna orijentacija je osnova diskriminacije po nizu zakona Republike Hrvatske (pogledati na str. 29). Ova kategorija je ovisna o socijalnim i biološkim standardima, a obuhvaća kategorije heteroseksualnosti, biseksualnosti, homoseksualnosti i aseksualnosti. Iako se često poseže za ovakvom kategorizacijom, nju treba izbjegavati jer je osnova diskriminacije i nepoštovanja identiteta te samoodređenja osobe.

Rodni identitet jest doživljaj osobe o sebi i o svom rodu. Rodni identitet osobe se može, ali i ne mora podudarati sa biološkim spolom osobe; također može biti unutar kategorije „muškarca“ i „žene“, ali može biti i van tih kategorija.

Rodno izražavanje odnosi se na ekspresiju roda s kojim se osoba poistovjećuje. Tradicionalno društvo razlikuje samo dva roda, „muški“ i „ženski“, no rod obuhvaća daleko veću lepezu izražavanja. Odstupanje od rodno tradicionalnog izražavanja manifestira se kroz čitav niz ponašanja, gestikulacija i načina odijevanja.

Seksualni identitet odnosi se na samoidentificiranje i samodefiniranje. Ova je kategorija subjektivna, a ovisi prvenstveno o nama samima: o tome kako se osjećamo i kako doživljavamo sebe kao seksualno biće, neovisno o socijalnim i biološkim kategorijama. Tako npr. biti lezbijka, ili biti gej, ne znači biti samo osoba homoseksualne orijentacije, već ti termini podrazumijevaju temeljni identitet osobe. Rodno izražavanje kao i rodni identitet najčešće su od ključnog značaja kod nasilja protiv LGBT osoba.

Naime, seksualna orijentacija osobe najčešće nije vidljiva, kao ni njen seksualni identitet; ono što je vidljivo, prepoznatljivo i ono što osobu čini metom nasilja jest netipični rodni izričaj i njen rodni identitet.

4. travnja 2010. oko 23 sata napadnut je Mario dok se vraćao kući u centru Zagreba. Bilo je mračno i padala je kiša, te je ušao u prolaz na Iblerovom trgu. Čuo je nekoga kako trči iza njega nakon čega je udaren u glavu odostraga. Pao je na zemlju i vidio grupu mladića koji su ga počeli udarati, vičući »pederu, ubit ćemo te!«. Uspio je pridići se i nogom udariti jednog od napadača, te je počeo glasno vikati. To je uplašilo napadače i oni su otrčali. Otišao je kući i nazvao policiju i prijavio napad. Također je zatražio liječničku pomoć, pri čemu je ustanovljeno da ima lakše tjelesne ozljede. Prema navodima udruga Iskorak i Kontra, kojima se oštećeni javio, spominje se da je Mario u policijskoj postaji, gledajući fotografije, s 90% sigurnosti prepoznao napadače, dok se u izvješću navodi da je počinitelj prepoznat sa značajno manjom sigurnošću (20%). Nakon istražnih radnji, ta osoba nije dovedena na prepoznavanje. Identitet napadača nikad nije utvrđen.

S obzirom da Mario nije bio u pratnji partnera (naprotiv, bio je sam), te da nije poznavao napadače od prije, njegova seksualna orijentacija nije bila vidljiva niti poznata napadačima. Mario je napadnut jer je njegov rodni izričaj odstupao od tradicionalnog: Mario je bio odjeven u uske traperice, ljubičastu majicu, a njegov hod možemo okarakterizirati kao „feminiziran“ – netipičan za tradicionalno poimanje „muškog“ hoda.

Poznavanje terminologije važno je kako bismo se obraćali osobi s maksimalno poštovanja, a to možemo uraditi samo ako poštujemo njen identitet i samoodređenje. Stoga, treba izbjegavati termine poput „homoseksualna osoba“ te se obraćati ljudima onako kako se identificiraju: „gej/lezbijka/queer i sl.

Potrebno je posebno se osvrnuti i na rodni/spolni identitet. Ime i spol označeni na osobnoj iskaznici (ili nekom drugom službenom dokumentu) ne mora se podudarati sa identitetom osobe. Stoga kod transrodnih i transeksualnih osoba trebamo voditi računa da se osobi obraćamo u onom rodu u kojemu sebe vide: muškom, ženskom ili gramatički neutralnom.

Pristup ljudima u kojemu pokazujemo poštovanje prema seksualnom i rodnom identitetu osobe, uzimajući u obzir način na koji se osobe same identificiraju, otvara prostor povjerenju u službenu osobu te olakšava komunikaciju. Osobe koje prijavljuju nasilje, kao i svjedoci, na ovaj način dobivaju svojevrsnu podršku od policijskih službenika/ica što pridonosi razrješenju tog pojedinog slučaja, ali i ohrabrivanju na prijavljivanje nasilja općenito.

Homofobija je iracionalan strah, mržnja, predrasude ili diskriminacija prema homoseksualnim i biseksualnim osobama (LGB osobama), uključujući osobe koje netko takvima doživljava, premda ne moraju biti lezbijka ili gej.

6. travnja 2009. – NSK (Nacionalno-sveučilišna knjižnica). Poljubac u autobusu između San dra i Tonija završio je batinama. Napala ih je skupina mladića za koju su napadnuti mislili da su anarhisti i punkeri pa su se odvažili poljubiti u punom autobusu. Sandro je dobio tri puta šakom u glavu, a Toni u rame. Napadači su potom kod NSK izašli van iz autobusa i pobjegli, a mladićima je prišla djevojka koja je rekla da su među napadačima bili i skinsi. Svoje napadače ponovno su sreli kod Glavnog kolodvora i pozvali policiju, no napadači su pobjegli.

Transfobija podrazumijeva strah, mržnju, gađenje i diskriminirajući odnos prema osobama čije rodno izražavanje nije u skladu sa društveno pripisanim spolom.

25. travnja 2007. oko 2 sata ujutro ispred kluba Gjuro2 napadnuti su pjevačica/voditeljica Ida Prester, hrvatsko-austrijska transrodna umjetnica umjetničkog imena Angel Anal i još dvije djevojke. Prišla su im dvojica mladića i nakon potvrđenih sumnji da razgovaraju s biološkim muškarcem, počeli su udarati Angel po glavi i rasjekli joj arkadu. Djevojke su krenule vikati i braniti ju kada su nasilnici nasrnuli na njih i išamarali ih. Za vrijeme napada zvale su pomoć ali nikome od prolaznika nije palo na pamet da priskoče jer su vidjeli da su napadači agresivni i u vidno alkoholiziranom stanju. Napadnuti su pobjegli u auto i došli do Traumatologije gdje su primili Angel te previnuli i zašili ranu. Slučaj je prijavljen policiji ali počinitelji nisu pronađeni.

Homofobno/transfobno ponašanje širok je pojam koji obuhvaća sve vrste incidenata motiviranih percipiranim pripadanjem pojedinca/ke LGBTIQ populaciji: bilo da je se percipira kao homoseksualnu, bilo da je se iz bilo kojeg razloga percipira kao osobu neuobičajenog rodnog i/ili seksualnog izražavanja.

17. veljače 2008. transrodnu eskort djevojku u vlastitom stanu su napala dvojica muškaraca koji su je htjeli prisiliti da za njih radi kao prostitutka. Kada je odbila, pretukli su ju i silovali. Jedan od muškaraca držao ju je, dok ju je drugi udarao. Zadobila je udarce u grudi, prsni koš i glavu. Pri odlasku su joj porazbijali stan, te zaprijetili da će ju ubiti ako ode na policiju. Oštećena je prijavila napad nadležnoj policijskoj postaji. Prepoznala je počinitelje s fotografija nakon što joj ih je pokazao policijski službenik u njezinom stanu. Jednog od napadača vidjela je dva mjeseca prije kad ju je zvao na piće, te oba napadača nekoliko dana prije. Slučaj je prijavljen Uredu za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminala pri Općinskom državnom odvjetništvu.

1. studenog 2010. dvojica huligana u ranim jutarnjim satima napala su dva mladića pri izlasku iz noćnog kluba 'Sirup' uz povike "Pederčine, ubit ćemo vas!". Zbog pretrpljenih ozljeda prevezeni su u KBC Rebro gdje je jednom ustanovljeno nekoliko lakših tjelesnih povreda i masnica, a drugome masnice, šavovi na lijevom obrazu, ruci i prsima. Policija, koja se nalazila nedaleko od napada, nije reagirala na povike upomoć sve dok jedan od napadnutih razrezan nije izašao pred njih. Nepravomoćnom presudom Općinskog kaznenog suda u Zagrebu dvojica okrivljenika proglašena su krivima za "kazneno djelo nasilničkog ponašanja u svezi sa zločinom iz mržnje s osnova spolne orijentacije", čime su žrtve "doveli u ponižavajući položaj". Iako je Državno odvjetništvo tražilo bezuvjetne zatvorske kazne, prvookrivljenom je šestomjesečna zatvorska kazna zamijenjena radom za opće dobro na slobodi u trajanju od 60 dana, te je nakon tromjesečnog pritvora, pušten na slobodu. Drugookrivljeni je osuđen na uvjetnu zatvorsku kaznu od 6 mjeseci, s rokom kušnje od tri godine.

Diskriminacija

Diskriminacija je svako razlikovanje, isključivanje, ograničavanje ili bilo kakva vrsta stavljanja osobe u nepovoljan položaj, isključivo zbog neke od njenih osobina ili zbog pripadanja nekoj skupini. Zbog toga što je diskriminacija prisutna oduvijek i posvuda, razumijevanje kao i definiranje diskriminacije složenije je od davanja jednoznačne, kratke definicije. Pod diskriminacijom se laički najčešće podrazumijeva izravna diskriminacija – najočitiše diskriminatorno ponašanje koje podrazumijeva postupanje na temelju predrasuda. Ovakvo ponašanje najčešće je vođeno osjećajem mržnje prema nekoj osobini ili društvenoj skupini, a njime se ulazi direktno u prava i slobode druge osobe, vrši se nasilje nad osobom (bilo fizičko, bilo psihičko) te se samim time krši niz zakona, pa i Zakon o suzbijanju diskriminacije.

Važno je uočiti, kao i biti svjestan u službenom postupanju, postojanja i raširenosti neizravne diskriminacije. Neizravna diskriminacija je nepovoljno djelovanje na pripadnika/cu određene skupine kroz neku, naizgled neutralnu, mjeru.

Neizravna diskriminacija prepoznaje se:

- usporedbom situacija u kojima se nalaze pripadnici/ice diskriminatorne i neke druge skupine (bi li situacija bila jednaka da se radi o nekome tko nije pripadnik/ica diskriminatorne skupine?);
- povezanosti nepovoljnog položaja s nekom diskriminatornom osnovom (npr. statističke razlike u zastupljenosti diskriminirane skupine na nekom radnom mjestu);
- doživljajem diskriminirane osobe o svom (diskriminiranom) položaju (smatra li osoba da je diskriminirana?).

Osim kao izravna i neizravna, diskriminacija se pojavljuje i u drugim, također često neprepoznatim oblicima:

- seksualno (spolno) uznemiravanje;
- uznemiravanje;
- propuštanje razumne prilagodbe (npr. propust da se osobama s invaliditetom omogući pristup radnom mjestu, javnim resursima i sl.);
- poticanje na diskriminaciju;
- segregacija.

Izravna diskriminacija:

- otkaz zbog izražavanja seksualnog identiteta;
- obijanje zapošljavanja LGBTIQ osoba u vojsci;
- odbijanje ugostiteljskih i drugih usluga (u kafiću, hotelu i sl.) zbog rodnog izražavanja ili seksualnog identiteta.

Neizravna diskriminacija:

- organiziranje proslava u poduzeću na koje su dobrodošli samo m/ž parovi;
- davanje povoljnijih kredita isključivo osobama koje su u braku;
- uskraćivanje partnera/ice za informacije ili povlastice jer ga/ju se ne doživljava kao člana/icu uže obitelji;
- izbjegavanje biranja žena da vrše neke poslove jer su oni tradicionalno „muški“.

Drugi oblici diskriminacije:

- uznemiravanje ili vrijeđanje na osnovi seksualnog identiteta ili rodnog izražavanja;
- izvikivanje pogrdnih imena za LGBTIQ populaciju u raznim prigodama kada se želi nekoga uvrijediti: utakmice, prosvjedi i sl.;
- ismijavanje osobe zbog rodnog izražavanja;
- izazivanje konflikta i nasilje nad osobama samo zbog njihove pripadnosti LGBTIQ populaciji.

Zakon o suzbijanju diskriminacije prepoznaje ukupno osamnaest osnova po kojima je diskriminacija zabranjena. Diskriminacija na osnovu spola, rodnog identiteta i izražavanja te seksualne orijentacije oblici su diskriminacije s kojim se najčešće susreću pripadnici/e LGBTIQ populacije.

IZVADAK IZ ZAKONA O SUZBIJANJU DISKRIMINACIJE

Ovim se Zakonom osigurava zaštita i promicanje jednakosti kao najviše vrednote ustavnog poretka Republike Hrvatske, stvaraju se pretpostavke za ostvarivanje jednakih mogućnosti i uređuje zaštita od diskriminacije na osnovi rase ili etničke pripadnosti ili boje kože, **spola**, jezika, vjere, političkog ili drugog uvjerenja, nacionalnog ili socijalnog podrijetla, imovnog stanja, članstva u sindikatu, obrazovanja, društvenog položaja, bračnog ili obiteljskog statusa, dobi, zdravstvenog stanja, invaliditeta, genetskog naslijeđa, **rodnog identiteta**, **izražavanja** ili **spolne orijentacije**.

Budući da ljudi kao pojedinci imaju više odrednica identiteta (dob, spol, spolna orijentacija, etnička pripadnost...) to podrazumijeva da se nekoga može diskriminirati na temelju više različitih obilježja, pa su stoga LGBTIQ osobe nerijetko mete i višestruke diskriminacije.

Primjer diskriminacije na temelju više obilježja, tzv. višestruke diskriminacije LGBTIQ osoba:

- lezbijka, žena, Romkinja;
- gej, musliman;
- transžena, Srpkinja.

LGBTIQ populacija pripada marginaliziranoj, diskriminiranoj skupini iz najmanje četiri razloga:

- imaju podređen položaj u širem društvu;
- njihove karakteristike povezane su s manjim poštovanjem od strane većinskog dijela društva;
- svjesno su povezani kao zajednica;
- drugačije su tretirani u društvu, od toga da su suptilno diskriminirani do toga da su fizički napadani.

Nasilje protiv LGBTIQ osoba u Hrvatskoj:

- Parmač (2005) istraživanjem dobiva da bi se 13,7% muških i 3,4% ženskih sudionika/ica istraživanja odreklo svog sina ukoliko je homoseksualac; sudionici/e istog istraživanja izjavljuju da ne žele da im dijete odrasta u društvu koje tolerira

mušku (60,3% M i 26,3% Ž) odnosno žensku (37,5% M i 28,6% Ž) homoseksualnost.

- Prema istraživanju (Pikić i Jugović, 2006) svaki drugi gej muškarac, lezbijka ili biseksualna osoba u Hrvatskoj doživjela je neki oblik nasilja. Od ukupnog broja ispitanih LGBT osoba koje su doživjele nasilje, u 42% slučajeva radi se o psihološkom, dok se u 30% slučajeva radi o seksualnom nasilju (počinitelji su najčešće nepoznate osobe ili seksualni partner/ica), a u 15 % slučajeva zabilježeno je fizičko nasilje (u daleko najvećem broju počinitelji su nepoznate osobe na javnim mjestima). Primjetan je i visok postotak (18%) ekonomskog nasilja/uskraćivanja od strane uže ili šire rodbine.
- LORI (2006) potvrđuje nalaze Pikić i Jugović (2006) da je svaka druga homoseksualna osoba (47,1%) bila izložena nekoj vrsti nasilja.
- U istraživanju agencije Puls (2009) između 20-25% ispitanika/ca se u potpunosti ili djelomično slaže s izrazito stereotipnim tvrdnjama na osnovi seksualne orijentacije, odnosno svaki četvrti/peti ispitanik/ica ima negativan stav spram pripadnika/ca LGBTIQ populacije.

„Svaka druga homoseksualna osoba bila je izložena nekoj vrsti nasilja“

Tko vrši nasilje?

Istraživanja su pokazala (Herek, 1991) da su osobe koje imaju negativan stav prema LGBTIQ populaciji:

- češće muškarci, te su značajno skloniji predrasudama prema gejevima, nego prema lezbijkama;
- češće imaju tradicionalne i restriktivne stavove o rodnim ulogama;
- češće smatraju da njihovi vršnjaci imaju negativan stav;
- rjeđe su imali osobne kontakte s gejevima i lezbijkama;
- češće su manje obrazovani;
- češće žive u ruralnim područjima;
- češće su jako religiozni i skloni konzervativnom pogledu na svijet.

Muškarci ponekad iskazuju predrasude kako se ne bi posumnjalo u njihovu muškost.

Najčešća „opravdanja“ za diskriminaciju i neprijateljstvo prema LGBTIQ populaciji su religijsko poimanje morala te stereotipi da se radi o opasnoj i/ili mentalno bolesnoj populaciji.

Diskriminatorno ponašanje, odnosno nasilje, pojavljuje se u više oblika, a kao neke od najčešćih izdvajaju se:

Ekonomsko nasilje: nejednaka kontrola nad zajedničkim resursima (uskraćivanje pristupa novcu, sprječavanje pristupa zapošljavanju/

obrazovanju i sl.).

- Najčešći počinitelji ove vrste nasilja su članovi uže obitelji.

Psihološko nasilje: podrazumijeva niz ponašanja poput uvrede, ucjene, prijetnje, praćenja osobe i sl.

- Najčešći počinitelji su nepoznate osobe na javnim otvorenim, ali i na javnim zatvorenim mjestima.

Fizičko nasilje: napad i ugrožavanje fizičkog integriteta i sigurnosti osobe, najčešće bacanjem predmeta, gurkanjem, povlačenjem za kosu, udaranjem rukama i predmetima i sl.

- Počinitelji su najčešće nepoznate osobe na javnim otvorenim mjestima.

Seksualno nasilje: neželjena spolna ponašanja, koja ne uključuju nužno fizički dodir, a osobu dovode u neugodan i ponižavajući položaj, te izazivaju osjećaj srama (seksualne primjedbe, prijedlozi, dovikivanje, govor tijela, fizički dodir i sl.).

- Počinitelji su u preko 50% slučajeva nepoznate osobe, a nasilje se događa češće u javnim zatvorenim prostorima.

Iz prakse fizičkog nasilja uočeno je da su napadači najčešće mlađe odrasle dobi, gotovo uvijek muškarci, te su najčešće u skupini od dvije ili više osoba.

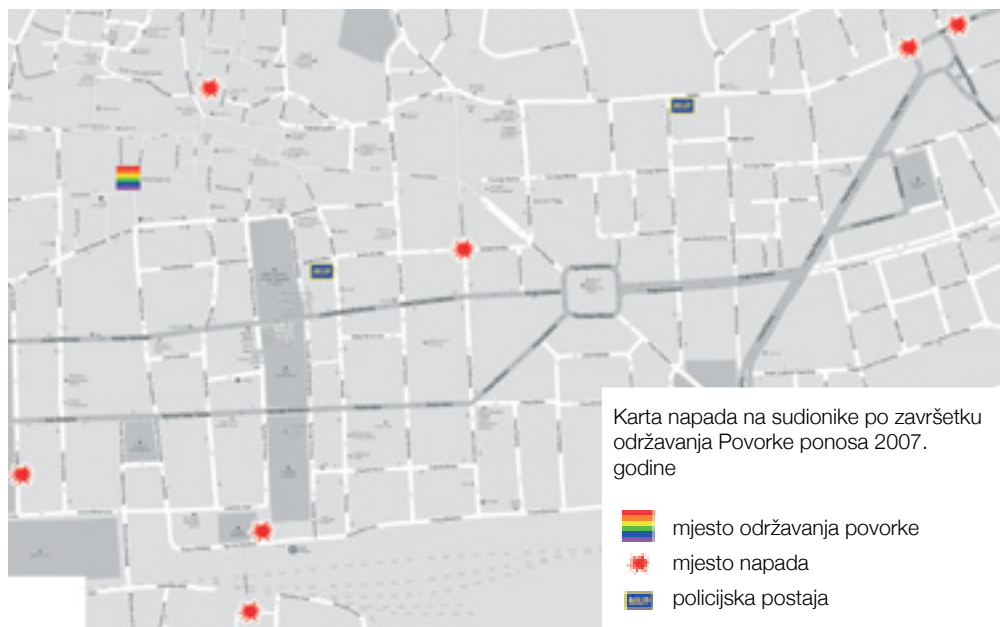
U vrijeme održavanja medijski popraćenih LGBTIQ događaja (npr. Povorke ponosa – tzv. Gay Pridea) LGBTIQ populacija izložena je nasilju više no inače. U to vrijeme napadači su nerijetko pripadnici antagonističkih supkultura i desno orijentiranih političkih opcija (navijački huligani, pripadnici ekstremističkih grupa i sl.).

29. lipnja 2002. (Povorka ponosa) - Trg Petra Preradovića:

Nakon skupa napadnut je netko mobitelima navodio kamo se moraju kretati. Kada su ušli, počeli su maltretirati i ispitivati ljude tko je bio na "Gay Pride-u". Nasumce su izabrali troje ljudi i počeli ih zlostavljati: Ivana i Nenada fizički su maltretirali, a Željko je pretučen završio na hitnoj pomoći, gdje mu je zadobivena raskotina zašivena s četiri šava. Zoran, novinar i aktivist nevladinih organizacija, također je napadnut, a oteți su mu i dokumenti.

28. lipnja 2008. - Križanje Jurišićeve i Draškovićeve:

Dok je javnim prijevozom dolazio na Povorku ponosa, Boris (18) je napadnut i izvrijeđan pred ostalim putnicima u tramvaju kod Draškovićeve/Jurišićeve. Do naguravanja je došlo zbog njegove odjeće na kojoj su bili vidljivi simboli queer i anarhističkog pokreta. Osamnaestogodišnjak je ozlijedio nogu pri padu u tramvaju, ali nije zatražio liječničku pomoć i nije događaj prijavio policiji.

Također nasilje je povećano i za vrijeme sportskih događanja (posebno nogometnih), desničarskih skupova ili aktivnosti antagonističkih supkultura.

LORI (2006) istraživanjem dolaze do podatka da su po učestalosti drugi počinitelji nasilja bili roditelji i ostali članovi obitelji. Stoga, i kod prijave obiteljskog nasilja potrebno je uvjeriti se radi li se i o nasilju motiviranom mržnjom prema LGBT populaciji.

Gdje se nasilje protiv LGBT osoba najčešće događa?

Napadi se najčešće događaju na mjestima koja su poznata kao okupljališta LGBT osoba: tzv. „gay friendly“ kafići, gej klubovi, gej saune, kazališta, kina ili izložbeni prostori sa programom queer festivala i/ili LGBT udruženja. S obzirom da su ova okupljališta većinom u centru grada, te s obzirom na to da centrom grada cirkulira vrlo heterogena populacija možemo reći i da se nasilje najčešće događa upravo u centru.

26. lipnja 2008. – Martičeva:
Uoči projekcije spota Zagreb Pridea u Booksi, nekoliko dana pred Povorku ponosa, u Martičevoj ulici u popodnevnim satima napadnut je i s nekoliko udaraca šakom u glavu lakše ozlijeđen volonter Zagreb Pridea.

Drugo najčešće mjesto jest dom i blizina doma žrtve. Ukoliko se radi o tome da su počinitelji nasilja članovi obitelji, nasilje se najčešće događa unutar žrtvina doma. U blizini mjesta boravišta žrtve također se često događa nasilje i to ono unaprijed planirano.

Zagrebačka avenija:
Krešo se vraćao kući sa Zagreb Pridea. Po povratku doma, od Trga bana Jelačića, pratila

su ga trojica nepoznatih muškaraca sve do ulaza u stan gdje su ga napali i nanijeli mu teže fizičke ozljede. Napadači nikada nisu privedeni od strane policije.

Ukoliko dođe do prijave nasilja potrebno je raspitati se o prisustvu okupljališta LGBT populacije u blizini, kao i o mjestu na kojem je žrtva bila neposredno prije napada.

Okupljališta

Zagreb - klubovi i barovi

Rush
Amruševa 10

Legacy
Mesnička 36

AKC Medika
Pierottijeva 11

Fanatic
Ribnjak 26

Vimpi
Prolaz sestara Baković 3

Booksa
Martičeva 14d

Funk
Tkalčićeva 52

KIC
Preradovićeve 5

Kolaž
Amruševa 11

Zagreb - saune

Sauna David
Ivana Broza 8a

Sauna Bumerang
Mažuranićev trg 2

Denis
Mrazovićeva 9

Mobilus
Ignjata Đorđića 10

Zagreb - kulturni prostori

Kino Europa
Varšavska 3

Kino Grič
Jurišićeva 6

Kino Mosor
Zvonimirova 63

Kino Tuškanac
Tuškanac 1

Rijeka

Klub DISCORDIA
Erazma Barčića 11a

Klub PALACH
Kružna 6

Pub BARD
Trg Grivica 6b

Caffe jazz TUNEL
Školjić 12

RIVER PUB
Supilova 12

K.U.N.S. – Klub umjetnika na Sušaku
Franje Račkoga 24

MORSKI PRASAC
Kantrida (kraj stadiona)

SAUNA AQUATEAM
Slavka Cindrića 9

Split

Klub Ghetto
Dosud 10

Caffe galerije "Plavca"
Marulićeva 3

Info centar
Jerina 1

Quasimodo
Gundulićeva 26

Split - okupljališta na otvorenom

Okolica Hotela Split

Parking iznad plaže Ovčice, tzv. „Šumica“

Osijek:

Q club
Franje Kuhača 17

Klub Tufna

Tko su žrtve nasilja?

Nasilje protiv LGBT osoba događa se i muškarcima i ženama. Oštećene osobe su prepoznate kao pripadnice/ci LGBT populacije. Osoba može biti prepoznata zbog niza subjektivnih i objektivnih faktora, a najčešće se diskriminacija događa na osnovi rodnog izražavanja i rodnog identiteta. Naime, osobe koje nemaju tradicionalni rodni izričaj prepoznate su kao LGBT osobe po raznim vanjskim obilježjima poput:

- frizure (kratka kosa kod žena)
- gestikulacije („feminizirani“ muškarac, „muškobanjasta“ žena)
- šarene odjeće (posebice ako se radi o nekom dodatku s duginim bojama koje simboliziraju LGBT osobe)
- šminke na licu (kod muškaraca)
- nestandardne odjeće (uske traperice kod muškaraca, široka odjeća kod žena)
- obilježja LGBTIQ udruga ili pokreta i sl.

Osoba koja je žrtva nasilja može i ne mora zaista biti LGBT osoba, no dok je god prepoznata kao takva radi se o žrtvi diskriminacije na osnovi rodnog izražaja i/ili percipirane seksualne orijentacije, pa se stoga to nasilje treba kao takvo i tretirati.

Osim rodnog izražavanja, za žrtve diskriminacije može se pretpostaviti da se radi o LGBT osobama ukoliko osoba otvorenije iskazuje svoju seksualnu orijentaciju (npr. drži se sa istospolnim/om partnerom/icom za ruku, iskazuje nježnost i sl.), nalazi se u neposrednoj blizini poznatih okupljališta LGBT osoba (klubovi, barovi i sl.) i/ili je osoba medijski eksponirana kao aktivist/ica i/ili osoba koja se

bavi promicanjem LGBT kulture.

Da bi napad bio prepoznat kao diskriminacija na osnovi rodnog identiteta, izražavanja ili spolne orijentacije nije važno pripada li osoba doista LGBT populaciji te nije važno je li napadač verbalno definirao motiv svog napada. Iz prakse izdvajamo da, osim što napadač ne mora vrijeđati eksplicitno žrtvu („pederu“ i sl. varijacije), praksa napadača je takva da se lezbijke ne vrijeđa eksplicitnim nazivima seksualnog identiteta („lezbo“, „lezbačo“ i sl., kao što je slučaj sa pogrđnim nazivima za gejeve), već se češće koriste pogrđni izrazi za ponižavanje žena općenito („kurvo“, „kujo“ i sl.). Ovu praksu treba uzeti u obzir, kao i postojanje brojnih drugih načina za utvrđivanje radi li se o diskriminaciji na osnovi rodnog identiteta, izražavanja ili spolne orijentacije, npr.:

- doživljaj oštećene osobe o tome zašto je napadnut/a;
- mjesto gdje je osoba napadnuta (u blizini okupljališta LGBT osoba ili žrtvina doma);
- rodni identitet i izražavanje oštećene osobe;
- pratnja oštećene osobe za vrijeme napada (istospolni/a partner/ica);
- osobine napadača (pripadnost antagonističkoj subkulturnoj skupini: navijački huligani, neo-nacisti, bijelački su-premisti, nazi-skinheads...);
- razlozi o napadu koje napadač navodi;
- postojanje mogućih drugih razloga za napad.

Neprijavljiva- nje doživljenog nasilja

O točnim statistikama žrtava homofobnog nasilja teško je govoriti jer osobe najčešće ne prijavljuju nasilje koje su doživjele. Važno je prepoznati posebnosti LGBT problematike kako bismo shvatili zašto se nasilje ne prijavljuje, ali i kako bismo bili u mogućnosti ohrabriti oštećene osobe da prijave nasilje. Time doprinosimo razotkrivanju raširenosti homofobnog nasilja kao i osudu, a konačno i suzbijanje takvog ponašanja.

Šokantan je podatak iz 2006. (Pikić i Jugović) da preko 80% osoba koje su bile žrtve zločina iz mržnje nisu prijavile slučaj policiji, a noviji podaci nisu ništa optimističniji: Puls (2009) iznosi postotak od svega 9-11% ljudi koji su doživjeli neki od oblika diskriminacije, a prijavili su ga policiji. Od onih osoba koje su prijavile nasilje policiji, četvrtina (23%) izvještava o doživljenoj neugodi (Pikić, Jugović, 2006).

Razlozi neprijavljivanja policiji su višestruki, a variraju od nepovjerenja prema policiji do straha od policije, srama i neugode. Jedan od razloga neprijavljivanja homofobnog nasilja svakako je strah osobe od otkrivanja njezine seksualne orijentacije te detalja o seksualnom identitetu i životu okolini i javnosti. Mnoge LGBT osobe zbog straha od reakcija okoline i viktimizacije skrivaju svoj seksualni identitet čak i od najbližih prijatelja/ica i obitelji. Policijski/a službenik/ica treba jamčiti zaštitu privatnosti žrtvama i osigurati razinu povjerenja tijekom čitavog postupka.

Oštećene osobe nerado otkrivaju svoj stvarni seksualni identitet kao i svoj seksualni život, pa stoga policijski/a službenik/ica mora imati na umu da žrtva nije dužna reći policijskim službenicima/icama svoj stvarni seksualni identitet kao ni detalje o svom seksualnom

životu. Bez obzira na količinu informacija koje je osoba spremna podijeliti s policijskim/om službenikom/icom on/ona je dužan/na zaprimiti prijavu na temelju onih podataka koje je oštećena osoba kao prijavitelj/ica nasilja navela.

Treba biti svjestan osjetljivosti žrtve koja je upravo proživjela traumatski događaj, te ne želi i ne smije doživjeti još jedan od strane policijskih službenika/ica. S obzirom na navedeno, jasno je da policijski/a službenik/ica treba pristupati oštećenoj osobi s empatijom, razumijevanjem i poštovanjem proživljene traume, a svoje stavove (ukoliko su negativni) nikako ne bi smio/smjela iskazivati na poslu jer bi time i sam/sama kršio/la Zakon o suzbijanju diskriminacije.

Sekundarna diskriminacija: ponovljena diskriminacija do koje dolazi kada žrtva diskriminacije u prijavi institucijama nailazi na opetovanu diskriminaciju u vidu manjka podrške, razumijevanja i odgovaranja policije na potrebe žrtve.

Neprijavljivanje je povezano i s vrstom te težinom počinjenog nasilja/kaznenog djela. Ukoliko se radi o djelima koja su na žrtvu ostavile blaže posljedice (npr. djela protiv časti i ugleda, prijetnja, oštećenje materijalne imovine i sl.) vjerojatnije je da se oštećena osoba neće izlagati daljnjem stresu i prijavljivati nasilje.

Teža kaznena djela nešto se češće prijavljuju, no zbog duljine trajanja postupka, već navedenog straha od otkrivanja seksualnog identiteta te stresa koji postupak i ponovno suočavanje s nasilnikom donosi, oštećene osobe koje su prijavile nasilje često su sklone odustati od daljnjeg sudjelovanja u postupku.

Glavni razlozi neprijavlivanja nasilja:

- nepovjerenje u službene osobe s kojim se žrtva susreće u postupku;
- strah od otkrivanja seksualnog identiteta;
- strah od stigmatizacije;
- strah od policije;
- strah od dugotrajnog procesa;
- nedostatak informacija o mogućoj pomoći, kao i nedostatak nadležnih službi pomoći;
- strah od počinitelja;
- strah od reakcije obitelji i prijatelja/ica.

Odnos prema žrtvama nasilja

Kada se žrtva nasilja odluči na prijavu nasilja, policijski službenik je najčešće prvi koji dolazi u doticaj s njom, bilo u policijskoj postaji, bilo na samom mjestu na kojemu je nasilje izvršeno. Neprihvatljivo je da se na tom, prvom koraku, dogodi sekundarna diskriminacija te da osoba zbog toga odustane od daljnjeg postupka. Policijski/a službenik/ica je taj/ta koji/a ima najveću odgovornost u sprječavanju sekundarne diskriminacije kao i u ohrabrivanju žrtve za daljnji postupak.

Žrtve nasilja najčešće su u stanju šoka koje može biti različitog intenziteta: od uplašnosti i produženih emotivnih reakcija (plakanje, ljutnja, zbnjenost, šutljivost) pa do ozbiljnijih simptoma poput osjećaja depersonalizacije (žrtva stanje opisuje „osjećajem kao da se to ne događa njoj, kao da nije u svom tijelu“), osjećaja derealizacije (okolina se doživljava kao neobična, strana) i hiperpobuđenosti (izražene fiziološke reakcije, razdražljivost, jake emotivne epizode i sl.). Intenzitet šoka nije lako odrediti jer žrtva ne mora nužno iskazivati simptome šoka, već se njeno stanje može manifestirati

upravo „povlačenjem u sebe“. Policijski/a službenik/ica stoga treba biti svjestan da se gotovo sve žrtve nalaze u stanju blažeg ili težeg šoka pa u skladu s tim i postupati sa žrtvom. Pri postupanju sa žrtvom koja je upravo proživjela nasilje jako je važno imati na umu da žrtva nije isključivo svjedok koji će službeniku/ici prenijeti informacije o doživljenom nasilju, već da se radi u prvom redu o ranjivoj, istraumatiziranoj osobi – žrtvi.

U skladu s tim policijski/a službenik/ica u postupanju sa žrtvom treba:

- pokazati da žrtva može imati povjerenja u službenu osobu;
- pokazati žrtvi razumijevanje i empatiju za nasilje koja je preživjela;
- biti strpljiv/strpljiva i ne požurivati žrtvu;
- izbjegavati izjave koje se mogu shvatiti kao diskriminatorne i/ili zvučati kao da se žrtva okrivljuje za doživljeno nasilje;
- saslušati žrtvu bez obzira što možda nisu sve informacije relevantne za pisanje prijave i daljnji postupak;
- dozvoliti žrtvi da izrazi emotivne reakcije (dopustiti joj da plače i/ili da sporije govori, radi duže stanke u govoru, bude ljuta i sl.);
- dozvoliti žrtvi da se izražava onim jezikom i terminima u kojima joj se najlakše izraziti, te se u skladu s tim i obraćati žrtvi na način da se poštuje njezin seksualni identitet i rodni izričaj;
- izbjegavati pitanja intimne prirode (seksualnog identiteta i rodnog izražavanja) koja su najčešće i irelevantna za sam postupak – žrtva nije dužna odgovarati na takva pitanja.

Važno je imati na umu i da žrtva u stanju šoka neće biti u mogućnosti dati detaljan i precizan iskaz o događaju. Detaljan obavijesni razgovor sa žrtvom najbolje je obaviti nakon liječničkog pregleda i nakon što je žrtva izašla iz stanja šoka – ukoliko je potrebno, detaljniji razgovor se može obaviti i dan (ili više) nakon napada. Žrtva je nakon napada pobuđena, zbnjena i rastresena te je moguće da se u svom iskazu usredotočava na okolnosti koje nisu bitne za sam slučaj: emotivna stanja, nebitni opisi događaja i mjesta i sl., no treba žrtvu pustiti da

ispriča sve za što misli da je važno. Policijski/a službenik/ica je taj/ta koji/koja treba selektirati informacije i postavljati pitanja važna za prijavu i daljnji postupak.

Pri obavijesnom razgovoru policijski/a službenik/ica treba obuhvatiti sljedeće informacije:

- gdje se napad dogodio;
- koji su mogući razlozi napada: identifikacija mogućeg motiva mržnje prema osobi zbog njezinog seksualnog identiteta i/ili rodnog izražavanja;
- jesu li svjedoci bili prisutni, ukoliko jesu saznati tko su i obaviti razgovor s njima;
- sve informacije vezane uz napadača;
- moguće je da je žrtva izložena ponovljenoj viktimizaciji, odnosno da žrtva već neko vrijeme doživljava nasilje od iste ili različite osobe: treba se informirati radi li se o ponovljenoj viktimizaciji;

U slučaju fizičkog nasilja potrebno je doći do informacije o kakvim se sve vrstama fizičkog nasilja radilo. Posebice kada se radi o ženama žrtvama fizičkog nasilja, potrebno se uvjeriti je li se radilo (i) o silovanju. Kod silovanih osoba najčešći je slučaj da silovanje ne prijave same. Radi se o izrazito teškom obliku fizičkog nasilja nakon kojega se obično žrtva nalazi u stanju težeg šoka, a zbog društvenih mitova o silovanju i doživljenog poniženja, žrtvi je izrazito teško izgovoriti da se radilo o silovanju. Preporučamo da razgovor o mogućem silovanju bez obzira na spol žrtve vodi žena, bez prisustva muškaraca u prostoriji. Naime, najčešće su muškarci silovatelji pa se žrtva može osjećati nelagodno u prisustvu muškaraca, posebice neposredno nakon doživljenog nasilja, te je to može obeshabriti u prijavi silovanja.

S obzirom da je policijski/a službenik/ica često prva osoba s kojom se žrtva susreće, osim psihičkog stanja, policijski/a službenik/ica treba obratiti pozornost na fizičko stanje. U slučaju težih ozljeda policijski/a službenik/ica treba pružiti prvu pomoć, zvati hitnu pomoć, odnosno odvesti žrtvu do prve medicinske pomoći. Ukoliko se radi o lakšim ozljedama,

policijski/a službenik/ica treba predložiti medicinsku pomoć, ohrabriti te pomoći žrtvi da tu pomoć i prihvati. Naime, iako žrtva na prvi pogled nema teže tjelesne ozljede, moguće je da ih je zapravo zadobila (unutarnje krvarenje i sl.), ali njihova intenziteta nije ni sama svjesna zbog stanja šoka.

Prije no što se žrtvu otpusti iz policijske postaje važno je uvjeriti se da je fizički sposobna, psihički pribrana, te da joj van postaje ne prijete opasnost od ponovnog napada.

Prakse u EU:

- Švedska policija 2005. izdaje brošuru namijenjenu policijskim službenicima/ icama koja se fokusira na senzibiliziranje policije za LGBTIQ problematiku kao i na poboljšanje podrške koja se pruža žrtvama zločina iz mržnje. Godine 2009. izdaje i letke namijenjene LGBTIQ osobama pod naslovom „Being yourself is not a crime“ (Biti svoj nije zločin). U letcima se objašnjava što je zločin iz mržnje, kako ga prijaviti, kako i što Švedska policija radi po pitanju homofobije i transfobije u društvu i sl. Ovi letci uključivali su i pitanje obiteljskog nasilja koje je temeljeno na homo/transfobiji.
- Italija 2005. posebice Rim, bilježi porast homo/transfobnog nasilja te potaknuta time talijanska policija prepoznaje potrebu povećanja kapaciteta unutar policije za borbu protiv diskriminacije i zločina iz mržnje. Uspostavlja se dijalog sa nevladinim LGBT organizacijama, provode se brojni treninzi, te se na formalnoj i neformalnoj razini ostvaruje i zadržava suradnja sa nevladinim organizacijama.
- Portugalska nevladina LGBT organizacija „ILGA“ 2007. ostvaruje dijalog s policijom, provodi niz edukacija, te ostvaruje trajnu suradnju s policijom za suzbijanje diskriminacije i zločina iz mržnje.
- Zbog osjetljivosti LGBTIQ populacije, zbog koje brojni slučajevi nasilja ostaju neprijavljeni, nevladine organizacije transeksualnih i transrodnih osoba u suradnji sa

Nizozemskom policijom, 2008. otvaraju web-stranicu (www.hatecrimes.nl) koja pruža mogućnost online prijave zločina iz mržnje.

- Engleske LGBTIQ nevladine organizacije u suradnji sa policijom razvile su niz načina prijave zločina iz mržnje. Škotska policija 2010. izdaje vodič za policijske službenike/ice kako bi se educirali/e o postupanju u slučaju zločina iz mržnje spram LGBTIQ osoba.
- U Bugarskoj se uspostavlja snažna suradnja sa policijom kako bi se što bolje osigurali LGBTIQ događaji te povećale prijave zločina iz mržnje: to obuhvaća formalnu i neformalnu suradnju, susrete kao i edukacije.
- Škotska policija 2010 izdaje vodič za policijske službenike/ice kako bi se educirali o postupanju u slučaju zločina iz mržnje spram LGBTIQ osoba.

Policijski/e službenici/e švedske policije u Povorci ponosa 2010

Zločin iz mržnje

Definicija zločina iz mržnje propisana je u općem dijelu Kaznenog zakona.

Odredbom čl. 89. st. 36. trenutno važećeg Kaznenog zakona (Narodne novine br. br. 110/97, 27/98, 50/00, 129/00, 51/01, 111/03, 190/03, 105/04, 84/05, 71/06, 110/07, 152/08, 57/11) propisano je da je zločin iz mržnje svako kazneno djelo iz tog Zakona,

počinjeno iz mržnje prema osobi zbog njezine rase, boje kože, spola, spolne orijentacije, jezika, vjere, političkog ili drugog uvjerenja, nacionalnog ili socijalnog podrijetla, imovine, rođenja, naobrazbe, društvenog položaja, dobi, zdravstvenog statusa ili drugih osobina.

Dakle, ako je počinitelj počinio neko kazneno djelo propisano odredbama Kaznenog zakona, a motiviran mržnjom prema osobi zbog jedne ili više naprijed navedenih osnova, tada je riječ o zločinu iz mržnje (npr. teška tjelesna ozljeda motivirana zločinom iz mržnje, nasilničko ponašanje motivirano zločinom iz mržnje i sl.). Zločin iz mržnje može biti samo ono kazneno djelo koje je počinjeno prema osobi (objekt radnje kaznenog djela je osoba), pa neka kaznena djela ne mogu biti počinjena iz mržnje (npr. špijunaža). Stoga je potrebno u svakom pojedinom slučaju ocijeniti da li je djelo moguće počinuti iz mržnje, a potom da li je uistinu počinjeno iz mržnje.

Zločin iz mržnje ima širi značaj nego običan zločin. On ima utjecaj ne samo na žrtvu nego i na sve članove žrtvine grupe također, kao i članove drugih grupa koje podliježu počinjenju zločina iz mržnje. Zločin iz mržnje napada i socijalnu stabilnost općenito, te vodi nepovjerenju i strahu.

Prema važećem Kaznenom zakonu, ako je zločin počinjen iz mržnje, to predstavlja **otegotnu okolnost** prilikom odmjerenja kazne, zbog čega bi Sud u pravilu trebao strože kazniti počinitelja.

Novi Kazneni zakon (Narodne novine br. 125/11) koji je izglasan na sjednici Sabora dana 21. listopada 2011. i stupa na snagu 1. siječnja 2013., člankom 87. t. 20., **definira zločin iz mržnje kao kazneno djelo počinjeno zbog rasne pripadnosti, boje kože, vjeroispovijesti, nacionalnog ili etničkog podrijetla, invaliditeta, spola, spolnog opredjeljenja ili rodnog identiteta druge osobe.** Propisano je i da će se takvo postupanje uzeti kao otegotna okolnost ako zakonom nije izričito propisano teže kažnjavanje.

Uz pojedina kaznena djela, uvedena je kvalifikacija za počinjenje iz mržnje što znači da je kod tih kaznenih djela već i propisano teže kažnjavanje kada je počinjenje djela vođeno motivom mržnje. To su, uz teško ubojstvo, u koje je već Novelama iz 2006. mržnja uvedena kao kvalifikatorna okolnost, kaznena djela: sakaćenje ženskih spolnih organa, tjelesna ozljeda, teška tjelesna ozljeda, osobito teška tjelesna ozljeda, teška kaznena djela protiv spolne slobode i izazivanje nereda.

Novim Kaznenim zakonom predviđeno je i da se neka kaznena djela, ako su počinjena iz mržnje, pokreću po službenoj dužnosti, a ne više na prijedlog ili privatnom tužbom (prisila, prijetnja - čl. 138. st.2. i čl. 139. st. 4).

Promjene uvedene novim Kaznenim zakonom su pozitivne jer se počinjenje zločina iz mržnje direktno navodi kao otegotna okolnost ili se za pojedina djela propisuje strože kažnjavanje, što pruža veću garanciju žrtvi zločina iz mržnje da će počinitelj zločina iz mržnje zaista i biti strože kažnjen; uveden je rodni identitet kao jedan od osnova po kojem zločin može biti počinjen iz mržnje što je od velike važnosti za LGBT osobe budući da će upravo rodni identitet češće biti motiv kod počinitelja zločina iz mržnje od same spolne orijentacije; nova definicija omogućava da se zločinom iz mržnje definira i djelo počinjeno protiv imovine, a ne samo protiv osobe, što je iznimno značajno u praksi obzirom da su postojali slučajevi krađe isključivo radi toga što su vlasnici pripadnici, primjerice, različite etničke skupine.

Uloga policije u zločinu iz mržnje

Zločini iz mržnje zaslužuju posebnu pozornost policije jer se počinjenjem takvih kaznenih djela ugrožavaju osnovne ljudske slobode i temeljna

prava zajamčena Ustavom Republike Hrvatske i brojnim međunarodnim dokumentima, a njihovim neprocesuiranjem se stvara opća pravna i institucionalna nesigurnost u državi.

Zadatak je policije sprječavati zločine iz mržnje, učinkovito otkrivati i procesuirati kaznena djela počinjena iz mržnje te zaštititi žrtve takvih djela. U cilju sprječavanja zločina iz mržnje, policija bi trebala prikupljati podatke o skupinama, pripadnicima/icama skupina i pojedincima koji u svom djelovanju iskazuju sklonost činjenju kaznenih djela koja se mogu okarakterizirati kao zločin iz mržnje. Temeljem prikupljenih podataka, policija bi trebala pojačano preventivno djelovati u odnosu na zabilježene osobe, skupine osoba i događaje, kako bi spriječila počinjenje zločina iz mržnje.

Obavljajući poslove iz svoje nadležnosti, kada su u pitanju zločini iz mržnje, policija je dužna postupati hitno i s osobitom pažnjom prema žrtvama takvih djela. U slučaju kaznene prijave za počinjeni zločin iz mržnje, prilikom prikupljanja materijalnih dokaza i uzimanja izjava građana/ki, policija bi trebala poduzimati mjere i radnje u cilju trenutne zaštite i pružanja potrebne zdravstvene i druge pomoći osobi oštećenoj zločinom iz mržnje te sprječavanja počinitelja u daljnjem počinjenju zločina iz mržnje.

Posebnu pozornost potrebno je usmjeriti prema žrtvi zločina iz mržnje kako ju se ne bi dodatno (sekundarno) viktimiziralo. U slučaju da žrtva zločina iz mržnje pripada određenoj društvenoj skupini preporuča se da svo daljnje postupanje sa žrtvom radi onaj/ona policijski/a službenik/ica koji/a je obučena/a za rad s pojedinih žrtvama.

U praksi je primijećeno da policijski/e službenici/ice kada im se prijavi nasilje, motivirano mržnjom, umjesto kaznene prijave protiv počinitelja podnose prekršajnu prijavu zbog remećenja javnog reda i mira i to jednako protiv žrtve i počinitelja. Ovakva praksa potpuno je neprihvatljiva.

30. travnja 2007. – Hatzova, u blizinu nekadašnjeg gej kluba Global Sven (19) i Marin (20) izlazili su iz kluba Global kada su ih napala trojica napadača. Prvo što su čuli bilo je „evo pederčine, je*** ćemo vam majku“. Udarali su ih rukama i nogama te stalno vrijeđali na osnovi spolne orijentacije („eto vam sad pederi“ i sl.). Jedan od napadača je poprskao Marina i suzavcem po licu. Mladići su se uspjeli dati u bijeg i pomoć zatražili u 1. policijskoj postaji gdje su prijavili napad. Zadobili su lakše tjelesne ozljede u vidu krvnih podljeva i otekotina na glavi. Navode da su kod uzimanja iskaza od strane policije bili odvojeni. Jednog je ispitivala policijska službenica, dok je drugog ispitivao policijski službenik u civilnoj odori. Navode da su u dva navrata davali isti iskaz policiji. Sjećali su se točnog izgleda napadača, a od policije su čuli da su napadači i pronađeni. S njima nisu bili suočeni radi prepoznavanja. Policija je protiv mladića podnijela prekršajne prijave zbog remećenja javnog reda i mira.

Ukoliko pogledamo navedeni slučaj Svena i Marina vidjet ćemo tipičan primjer zločina iz mržnje. Napad na Svena i Marina nije bio obračun diju sukobljenih strana, niti se radilo o svađi i nesporazumu: radilo se o mržnji prema osobama zbog njihove spolne orijentacije.

Kada je počinjeno kažnjivo djelo, a motivirano je mržnjom iz nekog od osnova propisanih čl. 89. st. 36. Kaznenog zakona, **uputno je pisati kaznenu, a ne prekršajnu prijavu.**

Naime, prekršajnim gonjenjem i kažnjavanjem počinitelja za kažnjivo djelo motivirano mržnjom onemogućuje se pokretanje kaznenog postupka zbog zločina iz mržnje. Time se počinitelja neosnovano blaže kažnjava (prekršajnim sankcijama) te se gubi smisao postojanja zločina iz mržnje u zakonskim propisima.

Trojica napadača (u gore opisanom slučaju) su vođeni mržnjom namjerno stajali ispred gej kluba te čekali potencijalnu žrtvu, stoga je više nego jasno da se nije radilo o remećenju javnog reda i mira, već da se radilo o zločinu

iz mržnje za koji su napadači trebali dobiti kaznenu prijavu.

Diskriminacijom se čini povreda građanskih prava određenih osoba ili skupina, a Zakonom o suzbijanju diskriminacije propisani su instrumenti zaštite tih prava, kada dođe do povrede po nekim od osnova diskriminacije. Diskriminacija istovremeno predstavlja i prekršajno djelo, kako je propisano prekršajnim odredbama Zakona o suzbijanju diskriminacije, a Kaznenim zakonom je propisano kazneno djelo Rasna i druga diskriminacija (čl. 174.) i Povreda ravnopravnosti građana (čl. 106.). Zločin iz mržnje je uvijek kazneno djelo, a pod uvjetom da je počinjeno iz mržnje prema osobi zbog nekog od propisanih osnova, koji su ujedno i osnova za diskriminaciju.

U ožujku 2011. godine Ured za ljudska prava Vlade Republike Hrvatske odredio je „Protokol za postupanje u slučaju zločina iz mržnje“ koji proizlazi iz potpisivanja međunarodnih dokumenata, kao što su: Međunarodna konvencija o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije, Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda Vijeća Europe i dr. Protokolom se želi zaštititi žrtva zločina iz mržnje i njezina temeljna ljudska prava zagwarantirana Ustavom Republike Hrvatske i međunarodnim dokumentima. Protokola su se dužni pridržavati svi/e službenici/ice koji rade na zločinu iz mržnje, a njime se regulira:

- obveze nadležnih tijela koji sudjeluju u otkrivanju, postupanju i praćenju rezultata postupaka vođenih zbog zločina iz mržnje;
- način i sadržaj suradnje između nadležnih tijela koji sudjeluju u otkrivanju, postupanju i praćenju rezultata postupaka vođenih zbog zločina iz mržnje;
- ostale aktivnosti i obveze nadležnih tijela koji sudjeluju u otkrivanju, postupanju i praćenju rezultata postupaka vođenih zbog zločina iz mržnje a odnose se na izobrazbu i edukaciju o suzbijanju zločina iz mržnje.

Izvadak iz Protokola o postupanju u slučaju zločina iz mržnje koji se odnosi posebice na MUP

II. OBVEZE NADLEŽNIH TIJELA

(1) Ministarstvo unutarnjih poslova

Članak 5.

Ministarstvo unutarnjih poslova će poduzimati mjere u svrhu zaštite žrtava zločina iz mržnje, suzbijanja zločina iz mržnje i sprječavanja širenja mržnje prema osobama zbog njihove rase, boje kože, spola, spolne orijentacije, jezika, vjere, političkog ili drugog uvjerenja, nacionalnog ili socijalnog podrijetla, imovine, rođenja, naobrazbe, društvenog položaja, dobi, zdravstvenog statusa i drugih osobina.

Članak 6.

Ministarstvo unutarnjih poslova odnosno Ravnateljstvo policije i policijske uprave nadležni su za prikupljanje informacija, kriminalističko istraživanje i prijavljivanje osoba koje su počinile kazneno djelo zločina iz mržnje ili prekršaj počinjen iz mržnje. Ministarstvo unutarnjih poslova će postupati sukladno pozitivnim zakonskim propisima i internim nalogima te će posebno prikupljati podatke o skupinama, pripadnicima skupina i pojedincima koji u svom djelovanju iskazuju sklonost činjenju kaznenih djela odnosno prekršaja koji se mogu karakterizirati kao zločin iz mržnje s ciljem prevencije i sprječavanja zločina iz mržnje.

Članak 7.

U slučaju zaprimanja dojave o zločinu iz mržnje ili zaprimanja zahtjeva za pružanje pomoći osobi izloženoj bilo kojem obliku ili modalitetu zločina iz mržnje, policijski službenik dužan je postupati na sljedeći način:

1. Žurno i bez odgode uputiti na mjesto događaja policijske službenike radi pružanja intervencije, tj. provjere dojave ili zahtjeva. Temeljem uvida u zatečeno stanje odmah poduzimati mjere i radnje u cilju trenutne zaštite i pružanja potrebne zdravstvene i druge pomoći osobi oštećenoj zločinom iz mržnje te sprječavanja počinitelja u daljnjem počinjenju zločina iz mržnje.
2. Pribaviti podatke i prikupiti obavijesti potrebne za razjašnjavanje i dokazivanje prekršajnog ili kaznenog djela počinjenog iz mržnje, a za koje se postupa po službenoj dužnosti, s posebnim naglaskom na utvrđivanje sljedećeg:
 - a. pripadnost oštećene osobe skupini čija pripadnost je bila motiv zločina iz mržnje,
 - b. motiv počinjenja zločina iz mržnje i pripadnost počinitelja skupini,
 - c. posljedica,
 - d. način utvrđivanja događaja motiviranog mržnjom,
 - e. kvalifikacija događaja.
3. U utvrđivanju gore navedenih podataka, postupanje će se temeljiti na zaštiti privatnosti i osobnih podataka sudionika događaja.
4. U cilju što kvalitetnije obrade konkretnog slučaja, uspostaviti suradnju s drugim čimbenicima

koji bi u konkretnom slučaju zločina iz mržnje mogli pomoći, primjerice s organizacijama civilnoga društva, vjerskim zajednicama te stručnjacima koji se bave navedenom problematikom.

5. Posebno označavati predmete zločina iz mržnje.

6. Unositi podatke o kaznenom djelu odnosno prekršaju, počinitelju i oštećenim osobama te motivu, u postojeću Evidenciju zločina iz mržnje.

7. Pratiti stanje po predmetima od saznanja za događaj pa sve do završetka postupka (track record), poglavito u prekršajnom postupku gdje Ministarstvo unutarnjih poslova nastupa s pozicije ovlaštenog tužitelja.

Zakonski okvir kod zabrane diskriminacije i nasilja na osnovu seksualne orijentacije i rodnog identiteta u Republici Hrvatskoj

Osnove diskriminacije LGBT osoba koje prepoznaju zakoni RH su: seksualna orijentacija, rodni identitet i rodno izražavanje, dok se ponekad navodi i termin "druge osobine".

Hrvatsko zakonodavstvo spominje zaštitu LGBT osoba od diskriminacije kroz 11 zakona, od kojih su dva uvjet za članstvo u Europskoj uniji (Zakon o suzbijanju diskriminacije i Zakon o radu). Kroz te zakone regulirana su gotovo sva polja života LGBT osoba, osim obiteljskog.

1) važeći Kazneni zakon (Narodne Novine br. 110/97, 27/98, 50/00, 129/00, 51/01, 111/03, 190/03, 105/04, 84/05, 71/06, 110/07, 152/08, 57/11)

Značenja izraza u ovom zakonu

Članak 89

(36) "Zločin iz mržnje je svako kazneno djelo ovoga Zakona, počinjeno iz mržnje prema osobi zbog njezine rase, boje kože, spola, spolne orijentacije, jezika, vjere, političkog ili drugog uvjerenja, nacionalnog ili socijalnog podrijetla, imovine, rođenja, naobrazbe, društvenog položaja, dobi, zdravstvenog statusa ili drugih osobina."

Rasna i druga diskriminacija

Članak 174.

(1) Tko na temelju razlike u rasi, vjeri, jeziku, političkom ili drugom uvjerenju, imovini, rođenju, naobrazbi, društvenom položaju ili drugim osobinama, spolu, boji kože, nacionalnosti ili etničkome podrijetlu krši temeljna ljudska prava i slobode priznate od međunarodne zajednice,

kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

(2) Kaznom iz stavka 1. ovoga članka kaznit će se tko progoni organizacije ili pojedince zbog njihova zalaganja za ravnopravnost ljudi.

(3) Tko u cilju širenja rasne, vjerske, spolne, nacionalne, etničke mržnje ili mržnje po osnovi boje kože ili spolnog opredjeljenja, ili drugih osobina, ili u cilju omalovažavanja, javno iznese ili pronese zamisli o nadmoćnosti ili podčinjenosti jedne rase, etničke ili vjerske zajednice, spola, nacije ili zamisli o nadmoćnosti ili podčinjenosti po osnovi boje kože ili spolnog opredjeljenja, ili drugih osobina, kaznit će se kaznom zatvora od tri mjeseca do tri godine.

1.a) Novi Kazneni zakon (Narodne novine br. 125/11)

Članak 87.

(20) Zločin iz mržnje je kazneno djelo počinjeno zbog rasne pripadnosti, boje kože, vjeroispovijesti, nacionalnog ili etničkog podrijetla, invaliditeta, spola, spolnog opredjeljenja ili rodnog identiteta druge osobe. Takvo postupanje uzet će se kao otegotna okolnost ako ovim Zakonom nije izričito propisano teže kažnjavanje.

Povreda ravnopravnosti

Članak 125.

(1) Tko na temelju razlike u rasi, etničkoj pripadnosti, boji kože, spolu, jeziku, vjeri, političkom ili drugom uvjerenju, nacionalnom ili socijalnom podrijetlu, imovini, rođenju, naobrazbi, društvenom položaju, bračnom ili obiteljskom statusu, dobi, zdravstvenom stanju, invaliditetu, genetskom naslijeđu, rodnom identitetu, izražavanju, spolnom opredjeljenju ili drugim osobinama uskrati, ograniči ili uvjetuje drugome pravo na stjecanje dobara ili primanje usluga, pravo na obavljanje djelatnosti, pravo na zapošljavanje i napredovanje, ili tko na temelju te razlike ili pripadnosti daje drugome povlastice ili pogodnosti, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.

(2) Kaznom iz stavka 1. ovoga članka kaznit će se tko progoni pojedince ili organizacije zbog njihova zalaganja za ravnopravnost ljudi.

Javno poticanje na nasilje i mržnju

Članak 325.

(1) Tko putem tiska, radija, televizije, računalnog sustava ili mreže, na javnom skupu ili na drugi način javno potiče ili javnosti učini dostupnim letke, slike ili druge materijale kojima se poziva na nasilje ili mržnju usmjerenu prema skupini ljudi ili pripadniku skupine zbog njihove rasne, vjerske, nacionalne ili etničke pripadnosti, podrijetla, boje kože, spola, spolnog opredjeljenja, rodnog identiteta, invaliditeta ili kakvih drugih osobina, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.

(2) Kaznom iz stavka 1. ovoga članka kaznit će se tko javno odobrava, poriče ili znatno umanjuje kazneno djelo genocida, zločina agresije, zločina protiv čovječnosti ili ratnog zločina, usmjereno prema skupini ljudi ili pripadniku skupine zbog njihove rasne, vjerske, nacionalne ili etničke pri-

padnosti, podrijetla ili boje kože, na način koji je prikladan potaknuti nasilje ili mržnju protiv takve skupine ili pripadnika te skupine.

(3) Za pokušaj kaznenog djela iz stavka 1. i 2. ovoga članka počinitelj će se kazniti.

2) Zakon o ravnopravnosti spolova

Definicije pojmova

Članak 6

(1) Diskriminacija na temelju spola (u daljnjem tekstu: diskriminacija) označava svaku razliku, isključenje ili ograničenje učinjeno na osnovi spola kojemu je posljedica ili svrha ugrožavanje ili onemogućavanje priznanja, uživanja ili korištenja ljudskih prava i osnovnih sloboda u političkom, gospodarskom, društvenom, kulturnom, građanskom ili drugom području na osnovi ravnopravnosti muškaraca i žena, obrazovnom, ekonomskom, socijalnom, kulturnom, građanskom i svakom drugom području života.

(3) Zabranjuje se diskriminacija na temelju spolne orijentacije.

Diskriminacija na područjima zapošljavanja i rada

Članak 13

(5) Pri oglašavanju nije dozvoljeno koristiti izričaje koji uzrokuju ili bi mogli uzrokovati diskriminaciju na temelju spola, bračnog i obiteljskog statusa i spolne orijentacije.

3) Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju

Uvjeti za upis

Članak 77

(2) Sveučilište, veleučilište ili visoka škola utvrđuju postupak odabira pristupnika za upis na način koji jamči ravnopravnost svih pristupnika bez obzira na rasu, boju kože, spol, jezik, vjeru, političko ili drugo uvjerenje, nacionalno ili socijalno podrijetlo, imovinu, rođenje, društveni položaj, invalidnost, seksualnu orijentaciju i dob. Sveučilište, veleučilište ili visoka škola utvrđuju kriterije (uspjeh u prethodnom školovanju, vrsta završenog školovanja, uspjeh na klasifikacijskom ili drugom ispitu, posebna znanja, vještine ili sposobnosti i sl.) na temelju kojih se obavlja klasifikacija i odabir kandidata za upis.

4) Zakon o medijima

Opća načela

Članak 3

(4) Zabranjeno je prenošenjem programskih sadržaja u medijima poticati ili veličati nacionalnu, rasnu, vjersku, spolnu ili drugu neravnopravnost ili neravnopravnost na temelju spolne orijentaci-

je, kao i ideološke i državne tvorevine nastale na takvim osnovama, te izazivati nacionalno, rasno, vjersko, spolno ili drugo neprijateljstvo ili nesnošljivost, neprijateljstvo ili nesnošljivost na temelju spolne orijentacije, poticati nasilje i rat.

5) Zakon o elektroničkim medijima

Opće odredbe

Članak 12

(2) U audio i/ili audiovizualnim medijskim uslugama nije dopušteno poticati, pogodovati poticanju i širiti mržnju ili diskriminaciju na osnovi rase ili etničke pripadnosti ili boje kože, spola, jezika, vjere, političkog ili drugog uvjerenja, nacionalnog ili socijalnog podrijetla, imovnog stanja, članstva u sindikatu, obrazovanja, društvenog položaja, bračnog ili obiteljskog statusa, dobi, zdravstvenog stanja, invaliditeta, genetskog naslijeđa, rodnog identiteta, izražavanja ili spolne orijentacije, te antisemitizam i ksenofobiju, ideje fašističkih, nacionalističkih, komunističkih i drugih totalitarnih režima.

Članak 16

(4) Audiovizualne komercijalne komunikacije ne smiju:

- dovoditi u pitanje poštivanje ljudskog dostojanstva
- uključivati ili promicati bilo kakvu diskriminaciju na temelju spola, rase, etničke pripadnosti, nacionalnosti, vjere ili uvjerenja, invalidnosti, dobi ili spolne orijentacije,
- poticati ponašanje koje je štetno za zdravlje ili sigurnost,
- poticati ponašanje koje je iznimno štetno za zaštitu okoliša.

6) Zakon o istospolnim zajednicama

<http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/306172.html>

7) Zakon o radu

Zabrana diskriminacije

Članak 2.

(1) Zabranjena je izravna ili neizravna diskriminacija osobe koja traži zaposlenje i osobe koja se zaposli (radnik, namještenik, službenik ili drugi radnik (u daljnjem tekstu: radnik) na temelju rase, boje kože, spola, spolnog opredjeljenja, bračnoga stanja, porodičnih obveza, dobi, jezika, vjere, političkog ili drugog uvjerenja, nacionalnog ili socijalnog podrijetla, imovnog stanja, rođenja, društvenog položaja, članstva ili nečlanstva u političkoj stranci, članstva ili nečlanstva u sindikatu te tjelesnih ili duševnih poteškoća.

8) Zakon o športu

Opća odredba

Članak 1.

(3) Šport mora biti jednako dostupan svima bez obzira na dob, rasu, spol, spolnu orijentaciju, vjeru, nacionalnost, društveni položaj, političko ili drugo uvjerenje.

9) Zakon o azilu

Značenje izraza u ovom Zakonu

Članak 2.

Određena društvena skupina podrazumijeva osobe iz iste sredine, istih običaja ili istog društvenog položaja. Članovi te skupine dijele uvjerenja na kojima se temelji njihov identitet ili svijest te ih se ne žele odreći. Skupina mora imati poseban identitet u relevantnoj zemlji te se razlikovati od društva koje ju okružuje. Ovisno o okolnostima u zemlji podrijetla, određena društvena skupina može značiti i skupinu koja se temelji na zajedničkim karakteristikama spolne orijentacije.

Stoga se većina odredbi Zakona o azilu odnosi i na LGB osobe, npr:

Zabrana prisilnog udaljenja ili vraćanja (>refoulement<)

Članak 3.

Nije dopušteno prisilno udaljiti ili na bilo koji način vratiti stranca u zemlju u kojoj bi njegov život ili sloboda bili ugroženi zbog rasne, vjerske ili nacionalne pripadnosti, pripadnosti određenoj društvenoj skupini ili zbog političkog mišljenja ili u zemlju u kojoj bi mogao biti podvrgnut mučenju, nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju.

10) Zakon o volonterstvu

Načelo zabrane diskriminacije volontera i korisnika volontiranja

Članak 9.

(1) Organizator volontiranja dužan je postupati prema volonterima u skladu s načelom jednakih mogućnosti za sve osobe bez obzira na: dob, rasu, boju kože, jezik, vjeru, spol, spolnu orijentaciju, rod i rodno izražavanje, političko ili drugo uvjerenje, nacionalno ili socijalno podrijetlo, imovinsko stanje, naobrazbu, društveni položaj, bračno stanje, obiteljske obveze, članstvo ili ne članstvo u političkoj stranci, udruzi ili sindikatu, tjelesne ili duševne poteškoće ili oboljenja i druge osobne karakteristike ako drukčije ne proizlazi iz prirode volonterske aktivnosti, mogućnosti same volonterke ili volontera ili ako nije drukčije uređeno ovim Zakonom.

(2) Organizator volontiranja i volonterka ili volonter dužni su postupati prema fizičkim osobama korisnicima volontiranja prema načelu jednakih mogućnosti za sve osobe bez obzira na: dob, rasu, boju kože, jezik, vjeru, spol, spolnu orijentaciju, rod i rodno izražavanje, političko ili drugo

uvjerenje, nacionalno ili socijalno podrijetlo, imovinsko stanje, naobrazbu, društveni položaj, bračno stanje, obiteljske obveze, članstvo ili ne članstvo u političkoj stranci, udruzi ili sindikatu, tjelesne ili duševne poteškoće ili oboljenja i druge osobne karakteristike.

11) Zakon o suzbijanju diskriminacije

Članak 1.

Ovim se Zakonom osigurava zaštita i promicanje jednakosti kao najviše vrednote ustavnog poretka Republike Hrvatske, stvaraju se pretpostavke za ostvarivanje jednakih mogućnosti i uređuje zaštita od diskriminacije na osnovi rase ili etničke pripadnosti ili boje kože, spola, jezika, vjere, političkog ili drugog uvjerenja, nacionalnog ili socijalnog podrijetla, imovnog stanja, članstva u sindikatu, obrazovanja, društvenog položaja, bračnog ili obiteljskog statusa, dobi, zdravstvenog stanja, invaliditeta, genetskog naslijeđa, rodnog identiteta, izražavanja ili spolne orijentacije.

Nevladine organizacije koje djeluju na području suzbijanja diskriminacije i promicanja ljudskih (posebice LGBTIQ) prava:

Centar za LGBT ravnopravnost

Zbog potrebe da se suprotstave nasilju protiv LGBTIQ osoba tri najveće nevladine organizacije koje se bave zaštitom prava LGBT osoba - Lezbijska organizacija Rijeka LORI, Queer Zagreb i udruženje Zagreb Pride, udružene u Centar za LGBT ravnopravnost - odlučile su pokrenuti "stalnu službu pružanja direktne pomoći napadnutim i diskriminiranim LGBT osobama u Republici Hrvatskoj".

Centar nudi usluge besplatnog pravnog savjetovanja i pravnog zastupanja odvjetničkog ureda Bandalo i Labavić, psiho-socijalnu pomoć LGBTIQ osobama preko mreže friendly psihologinja/psihologa, te monitoring nasilja protiv LGBTIQ osoba: čak i u slučajevima kada se nasilje i diskriminacija ne želi prijaviti ti slučajevi ostaju zabilježeni. Na taj način prati i bilježi svaki slučaj diskriminacije i/ili zločina iz mržnje.

Prijava nasilja ili drugog oblika diskriminacije može biti i anonimna (preko online prijave), a u slučaju da osoba želi dobiti pravnu i/ili psihološku pomoć može je zatražiti i preko internet stranice: www.ravnopravnost.hr

Udruženje Zagreb Pride

Queer-feministička i antifašistička grupa koja se zalaže za solidarnost LGBTIQ zajednice, a protiv se nasilju i diskriminaciji LGBTIQ osoba.

Adresa: Pierottijeva 11, Zagreb

E-mail: info@zagreb-pride.net

Web: www.zagreb-pride.net

Tel: +385 (0) 95 9021 445

Queer Zagreb

Udruga koja se bavi prezentacijom i produkcijom umjetnosti, teorijom i aktivizmom kojima izaziva i propituje (hetero)normirane društvene vrijednosti, te osvješćuje i osnažuje queer identitet u regiji i svijetu.

Adresa: Kranjčevićeva 11, Zagreb

E-mail: pr@queerzagreb.org

Web: www.queer.hr

Tel: +385 (0) 1 3820 019

Fax: +385 (0) 1 3820 375

Lori (Lezbijska organizacija Rijeka)

Udruga kojoj je cilj informiranje i senzibiliziranje javnosti za prihvaćanje LGBTIQ zajednice, uklanjanje predrasuda i homo/bi/transfobije, ukidanje diskriminacije na osnovi seksualne orijentacije, rodnog identiteta i/ili rodnog izražavanja te ostvarenje stvarne jednakosti pred zakonom.

Adresa: Janeza Trdine 7/4, Rijeka

E-mail: loricure@yahoo.com

Web: www.lori.hr

Tel: + 385 (0) 51 212 186

Mob: +385 (0) 91 593 4133, +385 (0) 91 493 4133

Kuća ljudskih prava Zagreb

Kuća ljudskih prava Zagreb mreža je šest organizacija civilnog društva iz Zagreba. Kuću ljudskih prava osnovali su B.a.B.e., Centar za mirovne studije, Documenta – Centar za suočavanje s prošlošću, Građanski odbor za ljudska prava, Udruga za promicanje istih mogućnosti i Udruga za zaštitu i promicanje mentalnog zdravlja Svitanje.

Adresa: Selska cesta 112, Zagreb

E-mail: kontakt@kucaljudskihprava.hr

Web: www.kucaljudskihprava.hr

Tel: +385 1 64 13 710

Fax: +385 1 64 13 71

Centar za mirovne studije

Udruga građana i građanki koja se zalaže za društvenu promjenu na načelima nenasilja, izgradnje mira i poštivanja ljudskih prava, povezujući obrazovanje, istraživanje, aktivizam i rad na javnim politikama

Adresa: Kuća ljudskih prava, Selska cesta 112a, Zagreb

E-mail: cms@cms.hr

web: www.cms.hr

tel/fax: +385 (0) 1 482 00 94

mob.: +385 (0)91 3300181

BaBe! – Budi aktivna, budi emancipirana

Organizacija čiji je cilj promicanje i zaštita ženskih ljudskih prava koja se danas usredotočila na promicanje rodne ravnopravnosti i osiguravanje jednakih mogućnosti za sve rodove u svim sferama društvenog života.

Adresa: Selska cesta 112a, Zagreb

E-mail: babe@babe.hr

Web: www.babe.hr

Tel.+385 (0)1 4663 666

Fax. +385 (0)1 4662 606

Ženska soba – Centar za seksualna prava

Nevladina, neprofitna, feministička organizacija koja radi na osnaživanju žena i osvještavanju institucija i javnosti o seksualnom nasilju i seksualnim pravima kroz edukaciju, istraživanja, lobiranja i javni rad, te pružanje direktne i indirektno pomoći i podrške žrtvama seksualnog nasilja.

Adresa: Maksimirska 51a, Zagreb

E-mail: zenska.soba@zenskasoba.hr

Web: www.zenskasoba.hr

Tel: +385 (1) 611 91 74

Fax: +385 (1) 611 91 75

Građanski odbor za ljudska prava

Ciljevi udruge su zaštita i promocija individualnih ljudskih prava, unapređenje standarda ljudskih prava i građanskih sloboda u Hrvatskoj i u regiji, izgradnja otvorenog demokratskog društva okrenutog miru i suradnji, smanjenje političkog nasilja, etničke mržnje i ksenofobije u Hrvatskoj i regiji, uklanjanje rata kao mogućnosti rješavanja konflikata među civiliziranim državama.

Adresa: Selska cesta 112 C, Zagreb

E-mail: info@goljp.hr

Web: www.goljp.hr

Tel: +385 (0)1 6171530

Fax: +385 (0)1 64 13 626

CESI – Centar za edukaciju, savjetovanje i istraživanje

CESI se bavi ravnopravnošću između žena i muškaraca, ne kao o odvojenom pitanju žena, već je o uvjetu društvene pravde i jedini put izgradnje samoodrživog, pravednog i razvijenog društva, te ostvarivanja ljudskih prava unutar njega.

Adresa: Nova cesta 4, Zagreb

E-mail: cesi@cesi.hr

Web: www.cesi.hr

Tel: +385 (0)1 24 22 800

Fax: +385 (0)1 24 22 801

Lezbijska grupa Kontra

Zalaže se za iskorjenjivanje svih oblika nasilja i diskriminacije nad lezbijkama, biseksualnim ženama te diskriminacije na osnovi ostalih seksualnih orijentacija, rodnog identiteta i rodnog izražavanja.

Zagreb, Hrvatska

E-mail: kontra@kontra.hr

Web: www.kontra.hr

tel/fax: + 385 1 457 33 72

Iskorak

Centar za prava seksualnih i rodnih manjina.

Zagreb, Hrvatska

Web: www.iskorak.org

Udruga Domine

Domine su feministička nevladina, neprofitna i nestranačka organizacija osnovana 2002. godine s ciljem promicanja prava žena i poticanja razvoja civilnog društva.

Adresa: Bosanska 4, 21 000 Split, Croatia

E- mail: domine@inet.h

Web: www.domine.hr

Tel: +385 (0)21 537 272

+385 (0)21 344 688

fax. +385 (0)21 531 722

Centar za mir i nenasilje Osijek

Centar za mir i nenasilje usmjeren je na izgradnju mira, zaštitu i promoviranje ljudskih prava i sloboda, te promicanje kreativnih metoda rješavanja sukoba na individualnoj, grupnoj i političkoj razini. Zalažu se za osviješteno uključivanje u izgradnju Evropske Unije kao mirovnog projekta i za preuzimanje odgovornosti za zajedničku sudbinu čovječanstva i planete Zemlje.

Adresa: Trg Augusta Šenoje 1, Osijek

E-mail: center-za-mir@centar-za-mir.hr

Web: www.centar-za-mir.hr

Tel: +385 (0)31-206-886

Fax: +385 (0)31-206-889

Međunarodne nevladine organizacije koje djeluju na području suzbijanja diskriminacije i promicanja ljudskih (posebice LGBTIQ) prava:

Amnesty International

Amnesty International je svjetski pokret ljudi koji se zalažu za poštivanje i zaštitu međunarodno priznatih ljudskih prava. Inspirirani nadom u bolji svijet, kampanjama i međunarodnom solidarnosti djeluju na poboljšanje stanja ljudskih prava kroz utjecaj na vlade, politička tijela i međuvladine skupine s jedne strane, i kroz različite komunikacijske i medijske kanale, masovne demonstracije, bdijenja i izravnim lobiranjem s druge strane.

Adresa: Praška 2, Zagreb

Web: www.amnesty.hr

Tel: +385 (0)1 4812 573

ILGA-Europe - International Lesbian, Gay, Bisexual, Trans and Intersex Association

ILGA-EUROPE je europska krovna organizacija koja okuplja organizacije gejeva, lezbijki, biseksualnih i transrodnih osoba u Europi

Adresa: Rue Belliard straat 12, Bruxelles, B-1040, Belgija

Web: www.ilga-europe.org

The International Gay and Lesbian Human Rights Commission (IGLHRC)

IGLHRC je internacionalna organizacija koja štiti i zagovara ljudska prava u ime onih koji su bili izloženi diskriminaciji i/ili nasilju na temelju seksualne orijentacije, rodnog identiteta ili izražavanja.

Web: www.iglhrc.org

Human Rights Watch

Human Rights Watch organizacija je koja se bavi zaštitom ljudskih prava diljem svijeta. Zagovara nenasilje i mir, političku slobodu kao i poštovanje internacionalnih zakona.

Web: <http://www.hrw.org>

IGLYO - International Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender, Queer Youth and Student Organization

IGLYO je krovna organizacija LGBTIQ studentskih organizacija, te organizacija LGBTIQ mladih.

Web: www.iglyo.com

Literatura

Borić, R. (Ur.) (2007). Pojmovnik rodne terminologije prema standardima Europske unije. Zagreb: Ured za ravnopravnost spolova Vlade RH.

Grđan, K. (2006). Postupanje prema žrtvama homofobičnog nasilja. Zagreb: Centar za prava seksualnih i rodni manjina – Iskorak.

Herek, M. G. (1991). Stigma, prejudice and violence against lesbians and gay man. Department of psychology, University of California at Davis.

Latimer, I., (2010), Hate Crime Guidance Manual. Scotland: ACPOS (Association of Chief Police Officers in Scotland).

Lezbijska organizacija Rijeka (2006). Procjena potreba seksualnih i rodni manjina u Hrvatskoj. Rijeka: LORI.

Lezbijska organizacija Rijeka (2007). Istraživanje među pripadnicama i pripadnicima seksualnih i rodni manjina o prihvaćenosti u vlastitoj obitelji. Rijeka: LORI.

Parnač, M. (2005). Stavovi studenata prema osobama homoseksualne orijentacije, diplomski rad, Filozofski fakultet, Zagreb

Pikić, A., Jugović, I. (2006). Nasilje protiv lezbijki, gejeva i biseksualaca u Hrvatskoj. Zagreb: Lezbijska grupa Kontra.

Poláček, R. i Le Déroff, J. (2010). Joining forces to combat homophobic and transphobic hate crime: Cooperation between police forces and LGBT organisations in Europe. Brussels: ILGA Europe

Poštić, J., Đurković, S. i Hodžić, A. (2008). Kreacija spola? Roda?. Zagreb: Ženska soba.

PULS - nezavisna istraživačka agencija (2007). Istraživanje stavova građana i građanki Hrvatske ukoliko bi članovi/ce njihovih obitelji bili/e homo/biseksualne, transrodne ili transeksualne osobe. Zagreb: PULS.

Radna skupina za praćenje zločina iz mržnje, (2011). Protokol o postupanju u slučaju zločina iz mržnje. Zagreb: Ured za ljudska prava Vlade Republike Hrvatske.

Zakoni Republike Hrvatske preuzeti sa: www.nn.hr

Dokumenti World Health Organization-a preuzeti sa: www.who.int

QueenZagreb

ISBN 978-953-56664-2-4